

Sahîh-i Buhârî

MUHTASARI TECRİD-İ SARİH

ÇEVİRİ TAHRİC VE NOTLAR
ABDULLAH FEYZİ KOCAER

Vahiy Bölümü
(1/94 - Kitâbu Bedî'l Vahy)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كِتَابُ بَدْءِ الْوَحْيِ

1-) Vahyin Başlamasının Anlatıldığı Bölüm

١ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ ۖ

& 1-) Ömer b. Hattab (r.a.): "Rasûlullah (s.a.v.)'i: **"Ameller niyetlere göredir, herkese niyet ettiği şey vardır. Bu nedenle kimin hicreti, elde edeceği dünyaya veya evleneceği bir kadına ise onun hicreti hicret ettiği şeye olur,**" diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 50. hadiste tekrar gelecektir. İmam Buhârî, bu kıymetli kitabına bu hadis ile başlamış böylece yapılacak her işte amellerin niyetine dikkat edilmesini, bütün çalışmaların Allah rızası için olmasını tenbih etmiştir.

İslâm'da niyet çok önemlidir. Yapılan işlerden elde edilecek sevap, niyet ile belirlenir. Mesela namaz kılarken niyet Allah rızası ve Allah'a kulluk ise bu davranıştan sevap beklenir. Vücudu hareket ettirmek ise beden eğitimi yapılmış olur. Yine hac ibadetini yaparken, niyet gezmek dolaşmak ise bu davranış bir seyahat olmuş olur. Yemek yiyen bir kimse bu yemeğini, Allah'a ibadet eden bedeni ayakta tutmak için yerse yemek yemedeki niyetinden sevap beklenir.

Dış görüntüsü İslâm'a uygun davranışlarda niyet İslâm'a uygun değilse bu davranışın sonucu olumlu olmayacaktır. Diğer taraftan, dış görüntüsü İslâm'a uygun olmayan ama niyet iyi olan davranışlar, zahire yani görüntüye göre değerlendirilir, niyete bakılmaz. Bu, kulların değerlendirme yapacağı hususlardadır. Ancak Allah, niyeti göz önüne alarak dilediği şekilde değerlendirme yapabilir. 1009. hadise bakınız.

İyi bir şeyi yapmaya niyetlenip bunu yapmayan kişiye sevap verilebilir. Yine kötü bir şeyi yapmaya niyetlenip de bunu yapmayan kişiye de, kötülüğü terk ettiğinden sevap verilebilir. Bu konuda 2100. ve 2222. hadislerle bakınız.)

لَا حَرَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَاطَةِ الْحَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتِمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ ۖ

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ وَإِنْ حَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا

{&} 2-) Aişe (r.a.) anlatır: "el-Hâris b. Hişâm (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, vahiy sana nasıl geliyor?" diye sordu, Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Bazen zil sesi gibi gelir ki, bu bana en ağır olanıdır. Söylediğini kendisinden kavrayıp anladığımda Melek benden ayrılır / vahiy durumu benden kalkar. Bazen de Melek insan şekline girer, benimle konuşur, ben de ne söylediğini anlayıp kavrarım"** buyurdu.

Aişe (r.a.): "Ben de, çok soğuk bir günde kendisine vahiy inerken onu görmüştüm. Melek kendisinden ayrıldığında / vahiy durumu kalktığında, alnından ter boşalıyordu." demiştir.

(1223. hadiste Zeyd b. Sabit (r.a.), vahiy esnasında hissedilen ağırlığı anlatırken şöyle demiştir: "Allah, Peygamberine vahiy indirdi,, bu sırada dizi dizimin üzerinde idi, üzerime öyle ağırlık bastı ki dizimin ezilip kırılacağından korktum." 774. ve 779.

hadislerde de vahiy inerken görülen haller anlatılır.

Vahiy hadisesi akılla kavranılamayan, güç bir hadisedir, ağırdır, tahammülü zordur. Bu nedenle Allah, vahiy hadisesinin başlangıcında: «**Biz, sana ağır bir söz indireceğiz...**» (Müzzemmil: 51) buyurarak bunu belirtmiştir.

Beşer sıfatları içerisinde, Allah Teâlâ'nın hitabını almak güç olsa gerek. Böyle bir irtibat ancak beşeriyetten sıyrılıp melekût âlemine girmekle mümkün olabilir... İşte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu beşeri sıfatlardan sıyrılıp vahiy alır duruma gelmesi onda bazı hallerin meydana gelmesine neden olmuştur. Vahyin toptan indirilmeyip parça parça indirilmesinin sebeplerinden biri de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, vahyin gözle görülmeyen etki ve ağırlığına dayanabilmesi ve buna alışabilmesi olsa gerek. «**Kâfirler: "Kur'an ona toptan bir defada inmeli değil miydi?" dediler. Onu kalbine iyice yerleştirmemiz için bu şekilde yaptık ve onu yavaş yavaş indirdik.**» (Furkân: 32) buyurulmuştur.)

۳ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حَبَّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بَغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لَذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمَنْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ» فَارْجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْجِفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمَلُونِي زَمَلُونِي فَزَمَلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ أَمْرًا قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِن ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا حِذَاءٌ لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذَا يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوْمُخْرِجِي هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَصْرُكَ نُصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُؤْفَى وَفَقَّرَ الْوَحْيُ ۞

& 3-) Mü'minlerin Annesi Aişe (r.a.) anlatır: "Rasûlullah (s.a.v.)'e vahyin başlamasının ilki, uykuda salih (doğru) rüya şeklinde olmuştur, gördüğü rüya mutlaka sabahın aydınlığı gibi gerçekleşe gelmiştir. Sonra kendisine yalnız başına bir köşeye çekilmek sevdirdi. Hira Mağarasında yalnız kalır, ailesine dönüp de azığını almaya gelinceye kadar burada belirli gecelerde ibadet eder, sonra hanımı Hatice'ye dönüp bu kadar bir süre için tekrar azığını alırdı. Sonunda Hira Mağarasında iken kendisine Hakikat geldi. Kendisine Melek geldi ve: "**Oku**" dedi. Rasûlullah: "**Ben okuyamam...**" dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle anlatır: "**Bunun üzerine Melek beni tutup gücüm kuvvetim kesilinceye kadar sıktı, sonra salıverdi ve: "Oku" dedi. Ben de: "Ben okuyamam..." dedim. Bunun üzerine beni ikinci defa tutup gücüm kuvvetim kesilinceye kadar sıktı, sonra salıverdi: "Oku" dedi. Ben de: "Ben okuyamam..." dedim. Bunun üzerine beni üçüncü defa tutup sıktı, sonra salıverdi: «Oku, Yaratan Rabb'inin adıyla, insanı alakadan yarattı. Oku, Rabb'in en çok ikramda bulunandır...» dedi.**" Bunun akabinde

Rasûlullah (s.a.v.) kendisine gelen âyetlerle beraber (evine) döndü, yüreği çarpıyordu, hemen Hatice bintü Huveylid (r.a.)'ın yanına varıp: **"Beni örtün, beni örtün"** dedi. Hemen kendisini örttüler, sonunda ürperti kendisinden gitti. Hatice'ye olup bitenleri bildirdi: **"Kendimden çok korktum."** dedi. Bunun üzerine Hatice: "Hayır asla, vallahi Allah seni asla mahcup etmez, çünkü sen akraba ile ilişkiyi kesmezsin, işini göremeyenlerin yükünü yüklenir, fakir fukarayı kazanır, misafir ağırlarsın, Hak yolunda karşılaşılan sıkıntılarda yardım edersin." dedi.

Hatice, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i alıp amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'e götürdü. Varaka, cahiliye döneminde Hristiyan olmuş bir kimse idi, İbranice yazabiliyordu, Allah'ın yazmasını dilediği kadar İncil'den İbranice olarak bir kısım şeyler yazardı, gözü âmâ olmuş, yaşı ilerlemiş bir ihtiyardı. Hatice, kendisine: "Amcaoğlu, yeğenini bir dinle" dedi, Varaka: "Yeğenim ne görürsün?" dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de gördüğünü anlattı. Varaka: "Bu, Mûsâ'ya inen sır sahibi Melektir, ah keşke yaşı genç olsaydı, ah keşke kavmin seni çıkardığında hayatta olsaydım." dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Beni çıkaracaklar mı?"** dedi. O da: "Evet, senin getirdiğin gibi bir şey getiren kişi mutlaka düşmanlığa uğramıştır. Eğer senin peygamberlik günlerin bana ulaşırsa sana çok yardım ederim." dedi. Çok geçmedi, Varaka vefat etti. Vahiy de bir müddet aralandı."

٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فِتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ بَيْنَا أَنَا أُمَشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرُعِبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعُ ❁

& 4-) Câbir b. Abdullah el-Ensârî (r.a.), şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.), vahyin bir süre aralanmasını anlatırken konuşmasında şöyle buyurmuştu: **"Bir defasında ben yürürken birden gökyüzünden bir ses duydum, hemen başımı kaldırdım, bir de ne göreyim, bana Hira'da gelen melek... gök ve yer arasında bir kürsüde oturmaktadır. Ondan ürperip korktum, hemen eve döndüm; "Beni örtün, Beni örtün, "dedim, akabinden Allah; «Ey bürünüp sarıyan! Kalk ve uyar! Rabb'ini de yücelt! Elbiseni temizle! Azaba götüreceklerden uzak dur!»** (Müddessir: 1-5) **âyetini indirdi, ardından vahiy peş peşe gelip çoğaldı.**"

٥ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أُحَرِّكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَرِّكُهُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ قَالَ جَمَعُهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأَهُ ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ قَالَ فَاسْتَمِعَ لَهُ وَأَنْصَتَ ﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَنَا جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ ❁

& 5-) İbni Abbâs (r.a.): **«Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için dilini onunla (Cebrail ile) hareket ettirme»** (Kiyâme: 16) âyeti hakkında şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) inen âyetleri (kaybetmemek için) çok zorluk çekiyor, bundan dolayı da dudaklarını Cebrail ile hareket ettiriyordu. -Bak, ben Rasûlullah (s.a.v.)'in dudaklarını hareket ettirdiği gibi öyle hareket ettiriyorum- Bunun üzerine Allah; **«Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için dilini onunla (Cebrail ile) hareket ettirme. Şüphesiz Kur'ân'ın toplanıp bir araya getirilmesi ve okunması bize aittir.»** (Kiyâme: 16-17) -Yani senin göğsüne toplanması ve okuman bize aittir. - **«Biz onu okuttuğumuzda okunmasına uy!»** -Yani sus ve dinle! - **«Sonra şüphesiz onun açıklanması da bize aittir.»** (Kiyâme:19) -Yani onu tebliğ için okuman da bize aittir.- Şeklindeki âyetlerini indirdi. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) Cebrail kendisine geldiğinde susup dinler, Cebrail gittiğinde onun okuduğu gibi inen vahiy okurdu."

٦ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ ﴿٦﴾

& 6-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlullah (s.a.v.) insanların en cömerdi idi. Ramazan ayında Cebrail ile buluştuğunda daha da cömert olurdu. Kendisi Ramazan'da her gece Cebrail ile buluşur, karşılıklı olarak onunla Kur'ân'ı okuyup incelerdi. Şu bir gerçek ki Rasûlullah (s.a.v.) hayır konusunda, sürekli esen rüzgârdan daha cömert idi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1806. hadise bakınız.)

٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرْقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ وَكَانُوا تُجَارًا بِالشَّامِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكَفَّارَ قُرَيْشٍ فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِبَابِلِيَاءَ فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوَّلَهُ عِظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بَنِي رَحْمَانَةَ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا فَقَالَ أَذَنُوهُ مِنِّي وَفَرَّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ ثُمَّ قَالَ لَتَرْجُمَانِي قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذَّبُوهُ فَوَاللَّهِ لَوْلَا الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْتِرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فَيَكُمُ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ قَالَ أَيْرِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ بَلْ أَيْرِيدُونَ قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخِطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَتَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا تَذَرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا قَالَ وَلَمْ تُمَكِّنِي كَلِمَةً أَدْخُلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ الْكَلِمَةِ قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ يَنَالُ مِنَّا وَتَنَالُ مِنْهُ قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاتْرَكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ وَالصَّلَاةِ فَقَالَ لَتَرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فَيَكُمُ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتِسِي بِقَوْلِ قَبْلِهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مَلِكًا أَبِيهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقَدْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ وَسَأَلْتُكَ أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبِعُونَهُ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنْ ضَعَفَاؤُهُمْ اتَّبَعُوا وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ أَيْرِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ أَيْرِيدُونَ وَكَذَلِكَ أَمْرُ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ أَيْرَتَدُّ أَحَدٌ سَخِطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبَ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبَيْنَهُمْ عَنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ

وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمْتُ أَنِّي أَخْلَصْتُ إِلَيْهِ لَتَحَشَّمْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دَحِيَّةً إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْ تَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنْ عَلَيْكَ إِثْمُ الْأَرِيسِيِّينَ وَ «يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ» قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ وَفَرَّغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخَبُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ وَأَخْرَجَنَا فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ أَخْرَجَنَا لَقَدْ أَمَرَ ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيُظْهِرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ وَكَانَ ابْنُ النَّاطُورِ صَاحِبُ إِبِلِيَاءَ وَهَرَقْلَ سَقْفًا عَلَى نَصَارَى الشَّامِ يُحَدِّثُ أَنَّ هِرَقْلَ حِينَ قَدِمَ إِبِلِيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا حَبِيبَ النَّفْسِ فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ قَدْ اسْتَكْرَنَّا هَيْئَتَكَ قَالَ ابْنُ النَّاطُورِ وَكَانَ هِرَقْلُ حَزَاءً يَنْظُرُ فِي الثُّجُومِ فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي الثُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ فَمَنْ يَحْتَنِنُ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَالُوا لَيْسَ يَحْتَنِنُ إِلَّا الْيَهُودُ فَلَا يَهْمُكَ شَأْنُهُمْ وَاكْتُبْ إِلَى مَدَائِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ فَبَيِّنَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أَتَى هِرَقْلَ بِرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانَ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا اسْتَحْبَرَهُ هِرَقْلُ قَالَ أَذْهَبُوا فَانْظُرُوا أَمْحَتَنَ هُوَ أَمْ لَا فَانْظُرُوا إِلَيْهِ فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُحْتَنِنٌ وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ هُمْ يَحْتَنِنُونَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَذَا مُلْكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ ثُمَّ كَتَبَ هِرَقْلُ إِلَى صَاحِبِ لَهُ بِرُومِيَّةٍ وَكَانَ نَظِيرُهُ فِي الْعِلْمِ وَسَارَ هِرَقْلُ إِلَى حِمَصَ فَلَمَ يَوْمَ حِمَصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ يُوَافِقُ رَأْيَ هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ نَبِيٌّ فَأَذَنَ هِرَقْلُ لِعُظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةِ لَهُ بِحِمَصَ ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَعُلِّقَتْ ثُمَّ أَطْلَعَ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ وَأَنْ يَثْبِتَ مُلْكُكُمْ فَتَبَايَعُوا هَذَا النَّبِيَّ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ غُلِّقَتْ فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ تَفَرُّتَهُمْ وَأَيْسَ مِنَ الْإِيمَانِ قَالَ رُدُّوهُمْ عَلَيَّ وَقَالَ إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي أَنَا أَعْتَبِرُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ فَقَدْ رَأَيْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هِرَقْلَ ❀

& 7-) İbni Abbâs (r.a.), Ebû Süfyan b. Harb (r.a.)'ın kendisine bildirdiği şu malumatı anlatır: "Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Süfyan ve Kureyş kâfirleri arasında saldırmazlık antlaşması (Hudeybiye Antlaşması) yaptığı süre içerisinde, Ebû Süfyan Şam diyarında ticaret yaparken Bizans Kralı Hirakl haber salıp Ebû Süfyan ve yanındaki topluluğu çağırılmıştı. Hirakl ve erkânı İlyâ'da (Beyt-i Makdise) iken Ebû Süfyan'ı yanına getirdiler, Hirakl yanında Rumların ileri gelenlerinin bulunduğu meclisine onları çağırttı. Sonra tercümanını ve onları huzuruna aldı:

"Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adama akrabalık yönünden hanginiz daha yakındır?" dedi. Ebû

Süfyân:

"Akrabalık yönünden en yakını benim." dedim." dedi. Hirakl:

"Onu yanıma getirin, arkadaşlarını da yanına getirip arkasına yerleştirin." dedi, sonra da tercümanına:

"Onun arkadaşlarına söyle ben, şu kimse hakkında buna soru soracağım. Eğer yalan söylerse onun yalan söylediğini bildirsinler," dedi.

Ebû Süfyân şöyle devam eder: "Vallahi, arkadaşlarımla benim yalanımı anlatmalarından çekinmem olmasaydı, onun hakkında yalan söyledim. Sonra bana Peygamber hakkında sorduğu ilk soru:

"Sizin aranızda onun soyu nasıldır?" olmuştur. Ben:

"O, içimizde soylu birisidir." dedim. Hirakl:

"Ondan önce sizden birisi onun söylediği bu şeyleri söylemiş miydi?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Atalarından kral olan var mıdır?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Halkın ileri gelenleri mi kendisine tâbi oluyor? Yoksa zayıf kimseler mi tâbi oluyor?" dedi.

"Zayıf kimseler" dedim.

"Çoğalıyorlar mı yoksa azalıyorlar mı?" dedi.

"Hayır, çoğalıyorlar." dedim.

"Onlardan, dinine girdikten sonra memnun olmadığından dinden dönen biri var mıdır?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Söylediği şeyleri söylemezden önce yalan töhmetinde bulunuyor muydunuz?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Sözünden döner mi?" dedi,

"Hayır. Ancak biz bir süredir ondan ayırırız. Şu anda ne yaptığını bilmiyoruz." dedim. - Ebû Süfyan: "Bu sözden başka içerisine bir şeyler katabileceğim başka bir söz imkânım olmadı." dedi- ve şöyle devam etti:

"Onunla savaştınız mı?"

"Evet" dedim.

"Onunla savaşınız nasıl olmuştu?" dedi.

"Onunla aramızdaki savaş değişiyor, bir bize meylediyor bir ona meylediyor." dedim.

"Size ne emrediyor?" dedi.

"Tek olan Allah'a kul olun, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın, atalarınızın söylediklerini bırakın" diyor ve bize namaz kılmayı, dürüst ve namuslu olmayı, akraba ile ilişkiyi sürdürmeyi emrediyor" dedim. Hirakl tercümanına: "Ona şöyle de: Sana onun soyundan sordum, kendisinin içinde soylu birisi olduğunu söyledin. Zaten Peygamberler böyle olur, kavmin soylu olanlarından peygamber gönderilir. Şana, sizden birisi onun söylediği şeyleri söylemiş midir, diye sordum, hayır dedin. O halde diyorum ki: Eğer kendisinden önce bu sözü söyleyen bir kimse olsaydı, kendisinden önce söylenmiş bir sözün peşine takılmıştır" derdim. Sana, atalarından kral olan var mıdır? diye sordum, hayır dedin. O halde ben de diyorum ki, eğer atalarından kral olan birisi olsaydı, atalarının kraliyetini arzu eden bir kimsedir" derdim.

Sana, "Söylediği bu şeyleri söylemezden önce yalan töhmetinde bulunuyor muydunuz?" diye sordum: "Hayır" dedin. Bundan anlıyorum ki, insanlara yalan söylemeyen, Allah'a karşı hiç yalan söylemez.

Sana: "Halkın ileri gelenleri mi kendisine tâbi oluyor? Yoksa zayıf kimseler mi tâbi oluyor?" diye sordum. Zayıf kimselerin kendisine tâbi olduğunu söyledin. Aslında peygamberlere (ilk önce) uyanlar da onlardır.

Sana: "Çoğalıyorlar mı azalıyorlar mı?" diye sordum, kendilerinin çoğaldıklarını söyledin. Zaten iman işi böyledir. Tamamlanana değin artar.

Sana: "Onlardan, dinine girdikten sonra memnun olmadığı için dinden dönen biri var mıdır?" diye sordum, hayır dedin. Zaten iman da budur, iman nuru kalbe girdiğinde böyle olur.

Sana: "Sözünden döner mi?" diye sordum. Hayır dedin. Peygamberler de sözlerinden dönmezler.

Sana: "Size neyi emrediyor?" diye sordum, "Size putlara kulluğu yasakladığını, tek olan Allah'a kul olmayı ve Ona ortak koşmamayı emrettiğini ve yine, namaz kılmayı, dürüst ve namuslu olmayı emrettiğini söyledin. Eğer senin söylediklerin doğru ise yakında bu kimse şu iki ayağımın bastığı yerlere sahip olacaktır. Aslında ben onun zuhur ettiğini biliyordum ama sizden olacağını tahmin edemiyordum. Eğer ona ulaşacağımı bilsem, tehlikeye rağmen, kendisiyle karşılaşma zahmetine katlanırım, şâyet yanında olsaydım ayaklarını bile yıkardım." dedi sonra da, Rasûlullah (s.a.v.)'in Dihye (r.a.) ile Bizans'ın Busra emirine gönderdiği mektubunu istedi. Mektubu getiren, onu Hirakl'a verdi, o da Mektubu okudu. Mektup şöyleydi:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

Allah'ın Rasûlü Muhammed'den Rumların büyüğü Hirakl'e. Selâm, hidâyete uyan kimseleridir. Bundan sonra, ben seni İslâm çağrısına davet ediyorum. Müslüman ol ki kurtulasın. Allah, yaptığın işin karşılığını sana iki kat verir. Eğer kabul etmez, yüz çevirirsen çiftçi ve ziraatçı olan halkının günahı da sana olur.

«Ey Kitap ehli! Aramızda ortak olan söze gelin. Allah'a kul olalım, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Birbirimizi, Allah'ın dışında birtakım rabler edinmeyelim. Eğer yüz çevirirlerse: "şahit olun ki bizler Allah'a teslim olanlarız" deyiniz.» (Â-li imrân: 64) Sonra Ebû Süfyân şöyle devam eder:

Hirakl, söyleyeceğini söyleyip mektubu bitirdiğinde yanında sesler yükseldi, gürültüler çoğaldı, biz de oradan çıkarıldık. Oradan çıkarılırken arkadaşlarıma: "Ebû Kebşe'nin (Ebû Kebşe, HZ. Peygamber (s.a.v.)'in dedelerinden birisinin ismidir) oğlunun etkisi önem kazandı, ondan Rumların kralı bile korkuyor olmalı." dedim. Onun galip geleceği kanaatini hep taşıdım, sonunda Allah İslâm'ı gönlüme koydu.

(Bize bu hadisi anlatan tabiinden Zühri, hadise şöyle devam eder:)

İlyâ'da (Beyti Makdiste) Hirakl'in emiri ve Şam diyarı Hristiyanların Piskoposu İbni Nâtûr anlatır: Hirakl, İlyâ'ya geldiğinde bir gün neşesiz ve düşünceli bir şekilde sabaha çıktı. Patriklerinden bir kısmı: "Senin durumunu beğenmedik" dediler. Aslında Hirakl, yıldızlara bakar, kehanette bulunurdu. Patrikler kendisinin halini sorunca onlara: "Bu gece yıldızlara baktığımda sünnet olmuş kral'ın zuhur ettiğini gördüm, bu milletten, kimler sünnet olur?" dedi. Patrikler: "Yahudilerden başka sünnet olan yoktur, onların da senin için pek önemi yoktur. İstersen hâkimiyetin altındaki şehirlere yaz, oradaki Yahudileri öldürsünler" dediler, Onlar böyle konuşurken, Gassan Kralının gönderdiği ve Rasûlüllah (s.a.v.)'den haber getiren bir adam Hirakl'e getirildi. Hirakl durumdan haberdar olunca: "Gidin bakın bakalım bu adam sünnetli mi? değil mi?" dedi. Onlar da gidip baktılar ve sünnetli olduğunu söylediler. Arapların sünnet olup olmadıklarını sordu, gelen adam: "Araplar da sünnet olur" dedi. Bunun üzerine Hirakl: "O halde bu, şu milletin zuhur etmiş kralıdır." dedi, sonra da bilgice kendisi gibi olan Roma'daki arkadaşına bir mektup yazdı ve Humus'a doğru hareket etti. Humus'tan ayrılmadan önce arkadaşından, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ortaya çıktığı konusunda Hirakl'in görüşüne katılan ve bu kimsenin peygamber olduğunu bildiren mektup geldi. Hirakl hemen Rum büyüklerini Humustaki karargâhına çağırdı, arkasından kapılara emir gönderip kilitletti ve yüksek bir yere çıktı ve:

"Ey Rum topluluğu! Şu Peygamber'e biat edip hâkimiyetinizin devamına, kurtuluş ve doğru yolda olmaya var mısınız?" dedi. Oradakiler hemen yaban eşekleri gibi kapılara doğru kaçtılar, ama kapıları kilitli buldular. Hirakl onların bu isteksizliklerini görüp imana gelmelerinden umudunu kesince:

"Onları bana gönderin!" dedi ve akabinde: "Ben biraz önce söylediğim sözü sizin dininize bağlılığınızı denemek için söyledim, bunu da gördüm." dedi. Bunun üzerine Hirakl'e secde ettiler ve ondan memnun kaldılar. Hirakl'in son durumu da işte böyle olmuştur."

